

ליקוטי אבות

דברי תורה מלוקטים כלשונם מספרי רבותינו הקדושים זי"ע מאיזביצא ראדזין על מסכת אבות

מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרַת מֹסִינֵי, וּמִסֵּרָה לְיִהוֹשֻׁעַ [א, א]

והטעם הוא, מפני שישראל קבלו תורה מסיני וכמו שאמרו 'משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע'. שענין 'מסירה' מורה כמו שאמרו במסכת (ב"מ ח:): [אמר רבי חלבו אמר רב הונא, מוֹסֵרָה מחברו קנה, במציאה ובנכסי הגר לא קנה], מאי לשון מסירה, כאדם המוסר דבר לחברו.. [ע"כ]. ולזה בישראל.. אף שחפץ הנאת עצמו, כשמברר עצמו בלבוש יוכל להכניס גם זה לשורש החיים.

[בית יעקב, פרשת יתרו, א]

זה ידע משה שכמו שהוא לא היה יכול לקבל אור השם יתברך בלא הסתר, כמו כן מוכרח גם שיהיה הפסק בינו ובין ישראל, והוא יהיה ממוצע באמצע. וכן אין בכוח שום נביא לקבל אור של משה רבנו ע"ה בלא מסווה והסתר.

וזהו שנאמר [דברים י"ח] **נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כְּמוֹנֵי יָקִים..** היינו שיקבל ממה שאמרו שמה קיבל מהשם יתברך כדאיתא בזוהר **הקדוש** [קדושים פב:]: **וְעַם כָּל דָּא, מֵאֵן דְּלֵא קִבֵּל מִמָּאֲרִיָּה אֲלֵא מְשִׁלְחֵיהּ, אִיכָא אַפְרָשׁוּתָא [וכו'] מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרַת מֹסִינֵי וּמִסֵּרָה לְיִהוֹשֻׁעַ..** כְּסִיחָא מְשִׁמְשָׂא [=עם כל זאת מי שלא קיבל מאדונו אלא משלוחו יש הפרש ביניהם, משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, כמו הלבנה שמקבלת אורה מן השמש]. והיינו דרך מסווה והסתר. וכן הנביא לא היה יכול להראות אורו לישראל בלא מסווה והסתר כמו שאמר הנביא [ישעיה מט, ב] **וַיִּשָׂם פִּי פֶּחָרִב חֲדָה,** [היינו] שאין בכוח ישראל לקבל האור של הנבואה, בלא מסך והסתר. ועל כן אמר להם השי"ת [דברים ה] **'הִיטִיבוּ כָל-אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי.**

[בית יעקב, פרשת יתרו, אות קכז]

והנה בעת שניתנה התורה לישראל, ניתן להם הפשט והסוד ביהוד וכל אחד הבין בפשט ובסוד כפי השגתו, כדאיתא ב**זוהר הקדוש** [יתרו פג:]: 'וידבר אלהים את כל הדברים האלה, כָּל אֵינּוֹן טַעֲמִין, כָּל אֵינּוֹן רְזִין, כָּל אֵינּוֹן סְתָרִין, גְּזָרִין, וְעוֹנָשִׁין, 'לאמר' לְמַהּוּי יְרוּתָא לְכַלָּא'. [=השם יתברך דבר עמם דיבור כולל כל אלו הטעמים, כל אלה סודות נסתרים, גזרות ועונשים נמסרו מורשה לכל]. וכן נתרבה דעת התורה בדור דעה דור המדבר, כי כל הדור הזה היה 'דור דעה'.

ובמיתת משה רבנו ע"ה נתמעט אור תורה שבכתב כדאיתא **בזוה"ק** [תרומה קנו]: 'בְּשַׁעֲתָא דְּמִית מֹשֶׁה, אֲתַחֲשֶׁךְ שְׁמַשָּׁא בְּטִיהָרָא, וְאֲנַעְלַת תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב נְהוֹרָהָ דְּאֶסְפַּקְלָרְיָא דְּנְהָרָא'. שקדושת נביאים, היא קטנה מקדושת תורה.

אכן, אז התחיל להאיר תורה שבעל פה שהיא נמשלה לירח המקבל מהשמש, שכל זמן שהשמש זורח אין אור הירח ניכר, וכשבא השמש, אז יתגלה אור הירח. והנביאים, הם האירו לאור תורה שבעל פה וכדאיתא **בזוהר הקדוש** [קדושים פב:]: 'וְעַם כָּל דָּא מֵאֵן דְּלָא קָבִיל מִמַּאֲרִיָּה אֶלָּא מִשְׁלוּחִיָּה, אֵיכָּא אֶפְרָשׁוּתָא, וּמֵאֵי אֶפְרָשׁוּתָא אֵיכָּא בֵּין דָּא לְדָא, דְּהָא כְּתִיב 'מֹשֶׁה קָבַל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמִסְרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ', אֲנָא קָבִילְנָא וּלְבַתֵּר מִסְרָנָא לְכַלְהוּ, וְהָכִי מֵאֵן דְּמִקְבַּל מֵאַחֲרָא, כְּקַבְּלַת סִיְהָרָא וְכוּכְבֵּיָא מִשְׁמַשָּׁא, וּבְהָאֵי קַבּוּל אֲתַמְלִי' [ע"כ].

וכן בכל סדר הקבלה מה שנשתלשל, הוא בסדר משפיע ומקבל, שהדורות מתמעטין כדאיתא במסכת שבת [קיב:]: 'אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים'. וכן סדר הקבלה יהושע לזקנים, וזקנים לנביאים ראשונים, ונביאים ראשונים לנביאים אחרונים.. וכן הגיע סדר הקבלה עד אנשי כנסת הגדולה.

[הקדמה לספר הקדוש 'בית יעקב' על ספר בראשית]

אבל אנו ישראל בני אברהם יצחק ויעקב שיש לנו קבלה ומסורת, כידוע שתורה שבעל פה אינו דווקא הש"ס ושאר ספרי חז"ל שכבר באו בכתובים או בדפוס, אלא כל פירוש או הנהגה טובה אשר יש לישראל מהוריו או ממוריו [אם הוא רק שלא כנגד התורה הקדושה], בגדר תורה שבעל פה וקבלה נכנס ונצטוונו בזה בלאו ד'לא תסור מן הדבר' [וגו].

ומסוג זה קריאת צורת **א** בשם **אלף**, וצורת **ב** בשם **בית**, וכן כל האותיות. ופירוש ה'לא' שלילה, ו'הן' חיוב, והתחלת ספירת השבוע ליום השביעי ממנו להחזיקו ליום השבת ולקדשהו, כל אלה ודומיהם הרבה אשר לא נוכל להציל

ידיעתו מן הספר ונדע רק במסורה מאבותינו ומלמדינו אשר נאמר כי הוא ממש מסיני איש מפי איש. וגם פירוש 'תכלת' מה היא מהותה, נודע וברור לכל תינוק מ'ישראל ההולך לבית הספר כשלומד בתורת משה בתיבת 'תכלת' מפרש לו מלמדו 'בלאָה וואָהל' [=צמר כחול], וידיעת בית רבו שמה ידיעה, והרי יש לנו קבלה ומסורת בפירוש מראית וצבע התכלת. ומה לנו להיכנס בחקירות שלא יועילו ולא יגרעו, שהרי אפילו יבוא גאון וחכם וירבה כחול ראיות היפך הקבלה והמסורה אסור לנו לשמוע אליו ומוזהרים אנו על זה בלאו דלא תסור.

[רבנו 'אורחות חיים' ז"ע, בהקדמה לספר 'עין התכלת']

הא דאמרינן כמה פעמים בש"ס 'אם יבוא אליהו ויאמר' או 'לכשיבוא אליהו ויברר'.. אין הכוונה שיתברר בנבואה, אלא הכוונה שאז יחיו המתים ומשה רבנו עמהם כהא דיומא [ה:] ונדה [ע:] יעו"ש, וזהו בכוח התורה שמשנה רבנו ע"ה יגיד לנו מה שמקובל מאז מסיני, וכן הוא להדיא בזוהר הקדוש [צו, כח.]. שכל מה שיברר אליהו בהלכה יהיה מפי משה רבנו ע"ה, והוא לא ישמש רק לפה ולמתורגמן ע"ש.

[מאמר 'פתיל תכלת']

מִשֶׁה קִבֵּל תּוֹרַה מְסִינִי, וּמִסְרָה לְיִהוֹשֻׁעַ

"ודיבר ה' אל משה פנים בפנים, כאשר ידבר איש אל רעהו.. ומשרתו יהושע בן נון נער, לא ימיש מתוך האהל" [שמות לג, יא]

העניין בזה, שמהיכא נתפעל הדבר שידבר ה' אל משה 'פנים אל פנים' כאשר ידבר איש אל רעהו, על ידי ש'משרתו יהושע בן נון לא מש מתוך האהל'.

והוא, כי באמת היה למשה רבנו ע"ה דברי תורה גבוהים מה שלא היה ליהושע שום תפיסה בהם. אכן שהיה לו טובת עין ורצה להבינם וללמדם ליהושע, לזה צמצם את עצמו ליתן מקום ליהושע שיבין הדברי תורה בתפיסתו, כי אם לא היה ליהושע הבנה בהם, אם כן למה לא מש מתוך אוהל של משה. ועל ידי זה הטובת עין שהיה למשה רבנו ע"ה עם יהושע, נתפעל רצון השם יתברך שיתנהג גם עמו בטובת עין, ליתן מקום למשה רבנו ע"ה שיבין הדברי תורה בתפיסתו. כי בהדברי תורה של השי"ת אין שום כוח אף במשה רבנו ע"ה להבין. אכן השם יתברך הרכין וצמצם אורו, ונהג עמו טובת

עין שדיבר עמו כאשר ידבר איש אל רעהו פנים אל פנים, שיהיה לו תפיסה בהדברי תורה שדיבר אליו השי"ת. וזהו שתרגם [שם] 'ומתמלל ה' אל משה' כמו שנדבר מעצמו שהשפיל עצמו למשה, על ידי הטובת עין שהיה למשה בשביל יהושע.

והנה לדור המדבר היה גם כן תפיסה בהדברי תורה שיצאו מפי משה בעצמו. אכן ראה [משה] שהדורות הבאים לא יוכלו לקבל הד"ת ממנו כמו שהוא אומר, לכן צמצם עצמו 'ומסרה ליהושע' שעל ידי זה יהיה גם לדור אחר הבנה ותפיסה בהם. וזהו פחיתות גדול להשפיל עצמו ממעמדו, כמו השמש כשמשפעת לסיהרא [=לירח] צריכה לצמצם גודל בהירותה ולהשפיל את עצמה אז תוכל להשפיע לסיהרא. וכן היה משה רבנו ע"ה מצמצם את גודל הבנתו וחכמתו ללמד ליהושע דברי תורה, שיהיה לו הבנה ותפיסה בהם. וגם לדור אחרון היה הבנה ותפיסה בדברי תורה שיצאו מפי יהושע, וזה פעל שהשם יתברך השפיל עצמו בשבילו. וזה [פירוש] הפסוק 'ודיבר עם משה.. ויהושע משרתו לא ימיש מתוך האהל'.

[בית יעקב, פרשת כי תשא, אות מז]

הוּוּ מְתוּנִים בְּדִין, וְהַעֲמִידוּ תַלְמִידֵי הַרְבֵּה, וְעָשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה..

'הוּוּ מְתוּנִים בְּדִין' היינו, אף בדבר שידוע לך שהדין עמך, אף על פי כן תהיה מתון ותתיישב עוד הפעם קודם שתגמור, וזה שהיו הסנהדרין מלינים את הדין אף שהיו יודעים שהדין עמם היו מלינים אותו כדי לברר שכן רצון השם יתברך נוטה למה שדנו, כי היו מוכנים באם ישלח השם ללבם איזה ראיות לזכות, יזכו אותו.

'וְהַעֲמִידוּ תַלְמִידֵי הַרְבֵּה', לאפוקי מרבן גמליאל שאמר כל מי שאין תוכו כברו אל יכנוס לבית המדרש [ברכות], כי כתוב וצפון לישרים תושייה [משלי ב ז], וקרינן 'יצפון' ביו"ד, ו'צפון' מורה כרבן גמליאל היינו שמזהיר לאדם שלא ילמד רק לישרים, ולצפון, באינם ישרים צריך לצפון הדברי תורה, ויצפון ביו"ד מורה על 'העמידו תלמידים הרבה' ולא תירא משאינם מהוגנים, כי 'יצפון' קאי על השי"ת, היינו שאתה תלמד בשווה והשם יתברך יסתיר ממי שאינו ראוי אף שישמע לא ילמדו ממך.

וְעָשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה' מורה שתעמוד על כל דבר שיאונה לנגדך, תעמוד על שורשו, ותעשה תיכף סייג לזה ויתבטל.

[מי השלוח, חלק ראשון, מסכת מגילה]